

hrvatski izvoznici
croatian exporters

14

konvencija hrvatskih izvoznika

pod visokim pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske

ULOGA IZVOZA U MODERNOJ GOSPODARSKOJ POLITICI

5. lipnja 2019.

The WESTIN Zagreb
Izidora Kršnjavoga 1

DEKLARACIJA HRVATSKIH IZVOZNIKA 2019.

Zbog kasnijeg ulaska u Europsku uniju i nespremnosti za promjenu strukture ekonomije prema izazovima razvoja moderne industrijske privrede, Hrvatska je u proteklim desetljećima propustila šanse za dostizanje većih stopa rasta, ali to ne znači da smije propustiti šanse koje postoje danas u **novom krugu "podjele karata"**.

Temelj gospodarske politike usmjerene na rast BDP-a, stvaranje novih radnih mjesta i povećanja životnog standarda stanovništva je **pametno korištenje oskudnih financijskih resursa**. Radi smanjenja jaza zaostajanja Hrvatske za drugim članicama EU naglasak treba biti na promociji i podršci **ulaganjima u više produktivne djelatnosti – s većom dodanom vrijednošću stvorenom u Hrvatskoj**:

- koje mogu omogućiti **dostizanje više potencijalne stope rasta** i supstituirati prekomjerni uvoz;
- koje su **inovativne, izvozno orijentirane i nisko ovisne o uvozu**;
- kod kojih **domaća poduzeća i tržište mogu biti poligon za razvoj i vlastite inovacije**, za stjecanje referenca i produbljivanje znanja te kod kojih će i u budućnosti biti moguće inovacije (uključujući inovacije prema individualnim zahtjevima kupaca)
- kroz koje je moguće **poboljšati kvalitativnu strukturu izvoza** - uključuju **izvoz temeljen na znanju** - posebno onom znanju koje se teško imitira;
- koje se baziraju na **kreativnom radu** i mogućnostima primjene umjetne inteligencije, robotike, interneta stvari i drugih dostignuća koje omogućuje **razvoj industrije 4.0** odnosno **digitalna transformacija** u različitim segmentima gospodarske aktivnosti;
- u kojima možemo ponuditi **unikatne i nisko-serijske proizvode za izvoz** prilagođene specifičnim potrebama kupaca;
- u kojima Hrvatska **ima i može povećati komparativne prednosti**;
- i za čijim proizvodima i uslugama postoji rastuća globalna potražnja, uključujući proizvode koji prije 15 ili 20 godina nisu postojali i **koji predstavljaju proizvode budućnosti**.

U funkciji navedenog trebaju biti promjene u poreznom sustavu i obrazovnom sustavu, ulaganja ogromnih iznosa štednje i viškova likvidnosti u financijskom sustavu, kolaterali u provođenju instrumenata monetarne politike, kao i državne potpore, jamstva i korištenje sredstava EU fondova - uz povećanje vidljivosti i dostupnosti prilika za ulaganje te osiguranje administrativne i tehničke potpore državnih institucija poduzetništvu i investicijskim projektima.

Takvoj strukturnoj promjeni hrvatske ekonomije i novom tržišnom pozicioniranju danas idu u prilog **stabilne političke okolnosti**. Politička stabilnost i reformski kapacitet za povećanje efikasnosti sustava i uklanjanje barijera poduzetničkim aktivnostima preduvjet su rasta i razvoja. Međutim, značajniji iskorak je nemoguć bez **realnih stope rasta BDP-a od barem 4%** što treba biti cilj Vlade i instrumenata ekonomskih politika u sadašnjem i idućim mandatima.

Kroz veću efikasnost, strukturne reforme, ulaganja u više produktivne aktivnosti i politike na strani agregatne ponude, Hrvatska može **ojačati konkurentnost izvoza**, a u tu svrhu treba primjereno koristiti i mjere potpora kakve primjenjuju i druga gospodarstva - članice EU čiji je snažniji ekonomski rast temeljen, kako na **malim i srednjim poduzećima** (koja su fleksibilnija, produktivnija i kreativnija u razvoju inovacija), **tako i na velikim snažnim poduzećima koja provode i komercijaliziraju inovacije – posebno tehnološke inovacije** kao najvažnije pretpostavke napretka, povećanja produktivnosti i rasta izvoza.

14 konvencija hrvatskih izvoznika

pod visokim pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske

ULOGA IZVOZA U MODERNOJ GOSPODARSKOJ POLITICI

5. lipnja 2019. The WESTIN Zagreb; Izidora Kršnjavoga 1

RIZICI USITNJAVANJA HRVATSKE EKONOMIJE

Posljednjih godina u Hrvatskoj se bilježi ubrzani rast učešća malih i srednjih poduzeća u ukupnom gospodarstvu i izvozu. Dodatno, po jednom poduzeću pada broj zaposlenih čime prirodno pada i kapacitet inovativnosti.

Pristupom *by the book* u razvoju hrvatskog gospodarstva od 90-ih godina do danas nastoji se kopirati model gospodarskog sustava SAD-a u kojem je poduzetništvo, bazirano na malim poduzećima, posljedica sasvim drugačijeg ekonomskog razvoja od onog u Hrvatskoj i velikom dijelu kontinentalne Europe, a osim što je u funkciji jačanja vlastite potrošnje i dostizanja veće razine inovativnosti američke ekonomije (posebno kroz tehnološke startupove) uvelike je i način očuvanja socijalne i ekonomske uključenosti stanovništva koja ne participira u kapitalu i radu velikih korporacija s visokom dodanom vrijednošću.

Na razini EU28, poduzeća koja zapošljavaju manje od 250 osoba čine 99,8% nefinancijskih poduzeća, generiraju u prosjeku 57% dodane vrijednosti i imaju učešće u zapošljavanju oko prosječnih 67% (podaci za 2015, izvor Eurostat srpanj 2018.). Te trendove prati i Hrvatska s nešto većim i posljednjih godina izraženo **rastućim učešćem SMEs u dodanoj vrijednosti i zaposlenosti** (preko 70%) u odnosu na europski prosjek. Članice EU28 s najvećim učešćem zapošljavanja u SMEs su Grčka (preko 80%), Malta, Cipar, Latvija, Italija i Portugal, dok s druge strane najniži udio bilježi Ujedinjena Kraljevina (54%), a potom Francuska i Njemačka (63% do 64%) te Danska i Nizozemska.

Gledano u terminima učešća SMEs u dodanoj vrijednosti on je najniži u Irskoj (37%, gdje je takav ekstrem posljedica specifičnosti Irske kao fiskalnog sjedišta mnogih svjetskih multinacionalnih kompanija), a potom najniži u Ujedinjenoj Kraljevini, Poljskoj, Rumunjskoj, Mađarskoj, Njemačkoj, Slovačkoj, Češkoj i Francuskoj koje bilježe udio SMEs u dodanoj vrijednosti između 52% i 55% (Europska komisija, *Annual Report on European SMEs 2016/2017: Focus on self-employment*). S druge strane, najveći udio SMEs u dodanoj vrijednosti imaju Malta (preko 80%), Estonija, Grčka (preko 70%), Cipar, Litva, Latvija, Luksemburg, Portugal i Italija.

Uvažavajući ekonomsku snagu jedne i druge krajnosti nabrojanih ekonomija, treba sagledati dobre i loše strane usitnjavanja hrvatske ekonomije posljednjih godina, odnosno podataka prema

kojima Hrvatska ulazi u grupu članica EU s najvećim stopama rasta dodane vrijednosti u sektoru SMEs (u društvu s Bugarskom, Irskom, Maltom i Rumunjskom). Navedeno trenutno pozitivno utječe na volumen i prihode od izvoza te rast BDP-a i zaposlenosti, ali dugoročno može imati **nepovoljne učinke u vidu pogoršanja (već i danas loše) kvalitativne strukture izvoza roba i usluga**. Isto tako može umanjiti moguće pozitivne multiplikativne efekte državnih potpora i korištenih sredstava EU u dugoročnom rastu i razvoju Hrvatske te pridonijeti dodatnom smanjenju udjela hrvatske ekonomije u BDP-u Europske unije.

PAMETNO UPRAVLJANJE OSKUDNIM RESURSIMA

Aдекватno korištenje oskudnih financijskih, ljudskih i materijalnih resursa treba biti osnovni kriterij ekonomskih politika u Hrvatskoj, uključujući razvoj snažne, moderne, tehnološki napredne i izvozno orijentirane industrije i poticajnih novih tehnologija - podržano konkurentnim poreznim sustavom te ukupnošću mjera fiskalne i monetarne politike, politike dohotka i politike regionalnog i ukupnog razvoja. U funkciji navedenog treba biti i korištenje sredstava EU fondova, što znači da je pored unapređenja sustava njihova povlačenja isto tako važno voditi računa **koriste li se sredstva državnih potpora, EU fondova i nacionalne razvojne banke učinkovito i u interesu hrvatskog gospodarstva** - za financiranje kapitalnih ulaganja koja mogu pridonijeti većim stopama rasta BDP-a, ili se njima financira svaštarenje, aktivnosti s niskom dodanom vrijednošću i uvoz (rast i razvoj drugih gospodarstva).

Hrvatska kao mlado tržišno gospodarstvo krivuda između modela i politika na kojima je razvoj bio baziran u bivšem sustavu i politika na kojima počivaju modeli naprednih ekonomija s razvijenim tržištem. Pritom se današnji trendovi u globalnoj ekonomiji ipak razlikuju od onih od početka 90-ih pa do razvoja globalne financijske krize i recesije. Uvjeti relativno niskih stopa rasta svjetskog BDP-a i snažna konkurencija na globalnom tržištu danas su sve više popraćeni **jačanjem mjera državnog intervencionizmu** u razvijenim i brzorastućim ekonomijama, uz mnogobrojne oblike **javnih i prikrivenih potpora nacionalnoj industriji i izvozu**, ali i različite oblike **protekcionizma** - bilo američkog, kineskog ili europskog tipa.

Uz međukontinentalna nadmetanja, odnosno ona između G7 i EM7 (naprednih i brzorastućih svjetskih ekonomija) jačanje protekcionističkih politika dolazi do izražaja i unutar Europske

14 konvencija hrvatskih izvoznika

pod visokim pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske

ULOGA IZVOZA U MODERNOJ GOSPODARSKOJ POLITICI

5. lipnja 2019. The WESTIN Zagreb; Izidora Kršnjavoga 1

unije, a vidljivo je i u namjenskoj strukturi proračuna EU i europskoj industrijskoj strategiji koji su više u funkciji daljnjeg rasta naprednog dijela EU nego suzbijanja divergentnih kretanja i razlika u stupnju razvijenosti između članica. Pritom su šanse načelno i razmjerno jednako dostupne svima, a **o svakoj članici EU i njenim strukturnim obilježjima i nacionalnim ekonomskim politikama ovisi u kojoj mjeri će potencijale moći i uopće može iskoristiti.** Navedeno se odnosi na mjere poticanja i privlačenja stranih ulaganja u adekvatna područja, pametno korištenje državnih potpora, EU fondova, državnog jamstva, kredita razvoje banke, kao i na dostupnost mnogobrojnih tržišnih uvjeta financiranja u ukupnom financijskom sustavu.

INDUSTRIJSKA POLITIKA, TURIZAM I IZVOZ

Iako u razvijenim ekonomijama većinu poslovne aktivnosti i zaposlenosti čine uslužne aktivnosti tercijarnog i kvartarnog sektora, snaga tih ekonomija u svjetskom BDP-u i trgovini uvelike je određena snagom industrije. **Industrijska politika i izvozna orijentacija** usmjerena na razvoj **konkurentnih grana proizvodnje s visokom dodanom vrijednošću** stoga je **ključan element moderne gospodarske politike.** U skladu s aktualnom strategijom industrijske budućnosti Europske unije to bi trebalo posebno uključiti razvoj svemirske industrije, obrambene industrije, automobilske industrije, industrije čelika i stvaranja novih poticajnih tehnologija kroz koje Unija može imati svjetsku leadersku poziciju u području inovacija, digitalizacije i dekarbonizacije. Pritom u većini nabrojanih segmenata industrije Hrvatska sudjeluje relativno malo ili uopće ne sudjeluje, a razlozi nisu samo financijske prirode i pod utjecajem konkurentnosti te veličine i značaja ekonomije, nego su rezultat i zanemarivanja razvoja ljudskog kapitala - **jačanja talenta, znanja i vještina za inovacije.**

Industrija je jedan od temelja razvijenosti Europske unije, njene konkurentnosti, izvoza te ulaganja u istraživanja razvoj i inovacije. Na sličan način razvijena industrija činila je Hrvatsku jednom od dvije najrazvijenije republike u bivšoj Jugoslaviji te isto tako jednom od najrazvijenijih regija na području bivših komunističkih/ socijalističkih ekonomija. Suprotno od navedenog u posljednja tri desetljeća Hrvatska bilježi proces deindustrijalizacije koji nije samo posljedica rata, kasnijeg početka tranzicije, neprilagođenosti globalnim promjenama i kašnjenja u procesu integracije s razvijenim članicama EU. U najvećoj mjeri deindustrijalizacija je rezultat loših ekonomskih politika, **krivo usmje-**

renih subvencija i potpora, odnosno nedostataka vizije i strategije za hvatanje koraka s izazovima promjena, kako u europskom, tako i svjetskom gospodarstvu.

Udio industrije u bruto dodanoj vrijednosti snižen je s 25% na početku tisućljeća na današnjih 20% (odnosno u slučaju udjela prerađivačke industrije radi se o smanjenju s 18% na 15%), uz istodobnu promjenu strukture ekonomije u korist uslužnih aktivnosti među kojima se posebno bilježi rast agregiranog udjela djelatnosti trgovine, prijevoza i skladištenja, smještaja te pripreme i usluživanja hrane s 20% u 2000. na 23% BDV-a u 2018. Uz relativno nizak doprinos investicija i državne potrošnje te dominantni pozitivni doprinos privatne potrošnje rastu hrvatskog BDP-a, podaci DZS-a pokazuju kako već od 2016. i još više tijekom 2017. i 2018. neto-izvoz (neto-inozemna potražnja) ima negativan doprinos rastu hrvatskog BDP-a. Na jednu novčanu jedinicu ostvarenog izvoza roba i usluga dolazi 0,97 jedinica uvoza roba i usluga (odnosno 0,8 jedinica uvoza roba), uz pokrivenost robnog uvoza robnim izvozom na razini 57%.

Iako Hrvatska, kao mala otvorena ekonomija s učešćem 0,6% u BDP-a i stanovništvu EU, ne može biti lokomotiva europskog razvoja, Hrvatska je jedan od vagona koji čine ukupnu kompoziciju te radi smanjenja trenutnog jaza ekonomskog zaostajanja treba **pratiti trendove razvoja poluga rasta koje diktiraju globalna kretanja i europski ekonomski lideri.** Međutim, uloga "friendly hospitable country" koja Hrvatsku svrstava u kategoriju članice EU s najvećom zavisnošću o prihodima u turizmu, zasigurno nije put održivog gospodarskog rasta i smanjenja jaza zaostajanja za drugim europskim ekonomijama. **Iako izvozna aktivnost, turizam je istodobno snažan generator robnog uvoza,** a njegov tek manji segment uključuje hotelske i druge turističke kapacitete koji pridonose stvaranju veće dodane vrijednosti.

U kontekstu **loše strukture hrvatske ekonomije** i neadekvatnosti gospodarskih politika koje bi omogućile **kvantitativni i kvalitativni iskorak** treba promatrati i podatak o preko 40-postotnom učešću aktivnosti smještaja, pripreme i usluživanja hrane, trgovine i prijevoza u rastu bruto dodane vrijednosti svih djelatnosti hrvatskog gospodarstva posljednjih godina. Pritom, problem nije što turizam expandira. Dapače bez pozitivnih rezultata koji su ostvareni posljednjih godina stope rasta BDP-a i zaposlenosti bile bi još niže. Međutim, **problem je što uspor-**

14 konvencija hrvatskih izvoznika

pod visokim pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske

ULOGA IZVOZA U MODERNOJ GOSPODARSKOJ POLITICI

5. lipnja 2019. The WESTIN Zagreb; Izidora Kršnjavoga 1

no ne ekspandiraju ostale aktivnosti, što značajan dio proizvodnje i ukupnog izvoza počiva na uvozu inputa te što se ponovno bilježi jačanje procesa deindustrijalizacije **s izvjesnim učincima na pogoršanje robne razmjene s inozemstvom.**

U odnosu na kratkoročna i srednjoročna ostvarenja pozitivnih stopa rasta BDP-a upravo kroz rast prihoda u turizmu, uz istodobno nedovoljne pozitivne pomake u ostalim gospodarskim aktivnostima, **važno je sagledati da li turizam ubrzava ili usporava dugoročne potencijale za rast hrvatske ekonomije** te isto tako sagledati kako se njegovi učinci distribuiraju kroz gospodarstvo i standard života stanovništva zemlje u cjelini. Financijski, ljudski i materijalni resursi, kao i prirodna bogatstva su ograničeni – što naglašava važnost optimalne alokacije i pametnog upravljanja – kako kroz slobodno i tržišno djelovanje privatnog sektora, tako i kroz aktivne mjere ekonomskih politika države.

S tim u vezi svakako treba spomenuti istraživanje Orsini (*What drives Croatia's high import dependence?*, 2017) objavljeno u izdanju Europske komisije, koje istražuje strukturna obilježja hrvatskog uvoza i pokazuje kako je u odnosu na članice EU iz regije Srednje i Istočne Europe *"hrvatski uvoz uglavnom potaknut izvozom usluga (poglavito turizma) dok u navedenom izvoz roba i investicije igraju tek sekundarnu ulogu. ... Nalazi, također ukazuju na ograničenja turističke strategije koja se temelji na rastućem broj dolazaka – bez temeljne diverzifikacije trenutne ponude."* Moglo bi se reći da jeftino i na štetu budućih generacija onečišćujemo hrvatski Jadran.

Iako se radi o nalazima koji su itekako poznati i u hrvatskim istraživanjima, iz rada Orsini (2017) svakako je važno podsjetiti i na sljedeće: *"Hrvatske tvrtke su manje integrirane nego SIE u globalnim vrijednosnim lancima i manje uključene u među-industrijsku trgovinu. ... U većini zemalja SIE10, EU članstvo je uvelo značajna izravna strana ulaganja koja su podupirala njihovu progresivnu integraciju u globalnim lancima vrijednosti (GVC) – posebno automobilske industriji"*, a radi se o zemljama u kojima je robni izvoz na razini 50% BDP-a u usporedbi s 24% BDP-a koliko bilježi Hrvatska.

ADEKVATNE GOSPODARSKE POLITIKE I IZVOZ

U brzorastućim novim članicama EU upravo su adekvatne gospodarske politike bile faktor privlačenja stranog kapitala, i to

ne samo kroz mogućnosti nižih troškova rada i ukupnih troškova poslovanja, nego znatno više kroz **podršku ulaganjima u visokoproduktivne proizvodne aktivnosti konkurentne za izvozni plasman na europsko i svjetsko tržišta.** U isto vrijeme, a posebno do razvoja globalne financijske krize, Hrvatska je ulagala u nekretnine i građevinsku infrastrukturu – uz podršku fiskalne i drugih ekonomskih politika. U strukturi FDI-ja najveći dio čine ulaganja u financijske institucije, trgovinu (uvoz) i sektor nekretnina, uz relativno mali udio ulaganja u proizvodne i izvozno orijentirane aktivnosti. Stoga i ne čudi što zajedno s ostalim mediteranskim zemljama ulazimo u skupinu članica EU s najnižim rastom produktivnosti ukupnih faktora, a posebno lošom produktivnosti uloženog kapitala.

Unatoč brojnim ministarstvima, u Hrvatskoj se ni jedno primarno ne usmjerava na **razvoj robnog izvoza i njegovo kvalitativno unapređenje kroz nova ulaganja, inovacije i iskorak u industriju 4.0** – što je znatno više od gospodarske diplomacije kao uspješne ali još uvijek nedovoljne podrške robnom izvozu. Jedini izuzeci u kojima je postojala značajna aktivna državna politika potpore izvozu predstavljaju turizam i brodogradnja (pri čemu se problemi brodogradnje već desetljećima rješavaju na teret poreznih obveznika).

Promicanje izvoza jedna je od zadaća australskog *Ministra za trgovinu, turizam i investicije*, a u Kanadi *Ministra za međunarodnu trgovinsku diversifikaciju*. S istim ciljem u Koreji djeluje *Ministarstvo za trgovinu, industriju i energetiku*, a u Turskoj *Ministarstvo za trgovinu*. **Unapređenje istraživanja, inovacijske strukture i potpora izvozu u djelokrugu su rada češkog Ministarstva za industriju i trgovinu**, danskog *Ministarstva za trgovinu i industriju*, a slična ministarstva kojima je cilj postizanje **sinergije industrije, investicija, inovacija i izvoza** djeluju i u brojnim drugim zemljama. Pritom njihov smisao postojanja nije povećanje razmjera birokracije nego iskorak i upravljanje promjenama, što je svakako potrebno i hrvatskom gospodarstvu.

Niske stope rasta BDP-a i životnog standarda u Hrvatskoj posljedica su ne samo niza strukturnih problema, otpora prema promjenama (reformama) i prekomjernog uvoza, nego uvelike i **ekonomskih politika koje ne podupiru najproduktivnije djelatnosti** u segmentu tehnološkog napretka i razvoja industrije koja može biti konkurentna u izvozu, dok se u novijoj povijesti rastući udio potpora usmjerava u turizam. Struktura potpora,

14 konvencija hrvatskih izvoznika

pod visokim pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske

ULOGA IZVOZA U MODERNOJ GOSPODARSKOJ POLITICI

5. lipnja 2019. The WESTIN Zagreb; Izidora Kršnjavoga 1

razvojnih programa i financiranja (uključujući i programe HBOR-a) trebala bi biti **60% u korist izvrsnih** - visoko-produktivnih djelatnosti, a **40% u korist potrebitih** - uključujući djelatnosti koje su strateški i socijalno važne.

KAKVE DRŽAVNE POTPORE TREBA HRVATSKA

Hrvatska je jedna od 11 članica Europske unije koje su dostigle postavljen cilj strategije *Europa 2020* o učešću bruto finalne potrošnje energije dobivene iz obnovljivih izvora i nalazi na visokopozicioniranom osmom mjestu (*World Economic Forum*, 2019). Učešće energije iz obnovljivih izvora od 27,3% (podatak za 2017.) znatno je više od ciljanih 20% za Hrvatsku (što je ujedno i ciljani prosjek EU) te ukazuje na pozitivan doprinos male Hrvatske u ostvarivosti ciljne vrijednosti obnovljivih izvora energije od barem 32% koje predviđa strateški plan za Europsku uniju do 2030. Istodobno prosjek EU28 prema podacima za 2017. bio je svega 17,5% što uvelike oslikava situaciju u tri najveće ekonomije Njemačke, Francuske i Italije s pojedinačnim udjelima 15,5%, 16,3% i 18,3%, odnosno sliku ekstremnih razlika između npr. najnižeg postotnog učešća u Nizozemskoj od 6,6% (u odnosu na postavljeni nacionalni cilj 14%) i najvišeg učešća u Švedskoj od 54,5% (u odnosu na nacionalni cilj 49%).

Snaga sunca, vode i vjetera svakako su kapacitet koje Hrvatska može i mora koristiti kao poluge energetske neovisnosti (smanjenja ovisnost o uvozu električne energije), ekonomskog razvoja i očuvanja okoliša. No, pitanje je **koliko su korišteni kapaciteti vjetroelektrana i solarnih elektrana stavljeni u funkciju većeg rasta hrvatskog gospodarstva** - mjereno volumenom i stopama promjene BDP-a i BDP-a per capita Hrvatske (ne ulazeći u računice neisplativosti, gubitaka energije u sustavu, troškova održavanja i troškova zbrinjavanja dijelova nakon prestanka upotrebe), a **koliko su zbog ovisnosti o uvozu opreme više u funkciji rasta BDP-a i zaposlenosti drugih ekonomija** - naprednih ekonomija koje subvencioniraju i u velikoj mjeri izvoze infrastrukturu zelene tehnologije uključivo i tehnologiju obnovljivih izvora energije.

Dodanu vrijednost u proizvodnji energije putem hrvatskih vjetroelektrana uglavnom čine poticaji države koje financiraju porezni obveznici, a makroekonomsku računnicu dijelom popravljaju indirektni učinci vezani uz razvoj pratećih aktivnosti domaćih izvođača radova, građevinarstva, održavanja i prijevoza (što su uglavnom djelatnosti s niskom dodanom vrijednošću ali s većim učincima na zaposlenost u odnosu na same vjetroelektrane).

Pritom, posebno zabrinjava što novija istraživanja pokazuju da su današnji pozitivni makroekonomski učinci i niži nego što su pokazala ranija istraživanja. Ujedno znatno su manji nego u tehnološki razvijenim ekonomijama, a glavni razlog tome je nerazvijena hrvatska proizvodnja i ovisnost o uvozu.

S obzirom na tradiciju industrije, **Hrvatska je mogla u većoj mjeri biti proizvođač i izvoznik zelenih tehnologija umjesto da ih uvozi**, a u smislu prirodnih bogatstva i očuvanja okoliša još uvijek ima kapaciteta u većoj mjeri se usmjeriti na korištenje **hidroelektrana**. Uključivanje domaćih proizvođača u nabavu opreme za vjetroelektrane i solarne elektrane, odnosno podrška države razvoju navedenog segmenta industrije (državni intervencionizam koji koriste razvijene ekonomije i većina članica EU) stoga bi mogao biti bitan faktor strateškog razvoja Hrvatske i industrijsko-energetske politike. Nasuprot tome, umjesto da se subvencijama, potporama, državnim jamstvima i kreditima nacionalne razvojne banke podupire **razvoj industrije za proizvodnju i izvoz zelene infrastrukture s visokom dodanom vrijednošću**, u Hrvatskoj se subvencionira i kreditima razvojne banke (koji se uvelike temelje na zaduživanju u inozemstvu) potiče proizvodnja i otkup energije vjetroelektrana kod kojih 90% infrastrukture dolazi iz uvoza, a građani i poduzeća istodobno plaćaju visoku cijenu struje.

Dva pitanja koja se s tim u vezi mogu postaviti su:

- **Koliko su pogrešne politike subvencija i državnih potpora do sada usporile rast hrvatskog gospodarstva?**
- **Što opravdava namjeru da se novi krediti razvojne i izvozne banke odobre aktivnostima za ispunjenje cilja učešća energije iz obnovljivih izvora kada je taj cilj postignut (i to u znatno većoj mjeri nego u drugim članicama EU), dok se istodobno zanemaruje niz drugih faktora ekonomskog, tehnološkog i industrijskog zaostajanja Hrvatske za ostalim članicama EU?**

Na sličan način može se postaviti i pitanje smislenosti i neto-koristi brojnih državnih subvencija, potpora, jamstva i razvojnih kredita u drugim područjima. Potpore u poljoprivredi nisu pridonijele agrarnom razvoju ni razvoju prehrambene industrije, a dodjeljuju se po principu kvantitete (hektara, tona) **ne vodeći dovoljno računa o kvaliteti i iskoristivosti outputa** poljoprivrede - kao inputa prerađivačke industrije i daljnjeg **funkcioniranju lanca stvaranja dodane vrijednosti**. Stoga i ne čudi što se, zbog kvalitativnih zahtjeva i standarda u prehrambenoj

14 konvencija hrvatskih izvoznika

pod visokim pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske

ULOGA IZVOZA U MODERNOJ GOSPODARSKOJ POLITICI

5. lipnja 2019. The WESTIN Zagreb; Izidora Kršnjavoga 1

industriji, inputi poljoprivrednih sirovina i poluproizvoda uvoze čak i onda kada postoje domaći kapaciteti konkurentni u cjenovnim terminima i nižim troškovima transporta. Sveukupno gledajući, umjesto stvaranja izvoznog gospodarstva, Hrvatska svakim danom bilježi sve veći stupanj uvozne zavisnosti.

GLOBALNA KRETANJA I EKONOMSKI PROTEKCIONIZAM

Iako se poljoprivreda, energetika i turizam podupiru i u drugim zemljama (zbog socijalnih, strateških i ekonomskih razloga), gospodarske politike i strategije su postavljene na način da **se komercijalizacija u funkciji rasta izvoza i BDP-a postiže kroz industriju, kroz inovacije, istraživanja i razvoj – vezu znanosti i privrede, uz što veće učešće domaće dodane vrijednosti i što manju ovisnost o uvozu** – posebno manju ovisnost o uvozu roba i usluga s visokom dodanom vrijednošću. To znači nužnost promjene aktualne ekonomske paradigme u Hrvatskoj i njeno prilagođavanje promjenama i uvjetima u globalnoj ekonomiji koju danas sve više karakteriziraju: državni intervencionizam, djelomična ograničavanja sloboda tržišta i protekcionizam javnog i prikrivenog oblika – s izvjesnim negativnim učincima na gospodarstva i izvoz malih otvorenih ekonomija ovisnih o uvozu i nespremnih poduprijeti vlastito gospodarstvo i izvoz.

Pritom male ekonomije niti trebaju niti mogu provoditi protekcionističke mjere, ali niti podržavati liberalizam kakav danas imamo u Hrvatskoj, što znači da je potrebno pokrenuti **raspravu sa svim dionicima o pitanju da li je i ako da "kakav poticajni sustav treba postojati kako bi se zaštitila domaća proizvodnja, ojačao izvoz i smanjio uvoz"** – uvažavajući strategije i mjere koje poduzimaju razvijene europske i svjetske ekonomije u **cilju zaštite svoje industrije** i kao odgovor na mjere državnog intervencionizma i protekcionizma u drugim svjetskim silama.

Navedeno potencijalno uključuje **državne potpore u ključnim industrijskim izvoznim sektorima** uz definiranje novih područja tehnološki napredne proizvodnje u koje bi se potpore trebale više usmjeravati u budućnosti – s ciljevima **povećanja udjela industrije u gospodarstvu te unapređenja lanca stvaranja vrijednosti** u najprofitabilnijem segmentu tehnološki napredne industrije u korist većeg udjela komponenti proizvedenih u domicilnom gospodarstvu. U razvijenim europskim ekonomijama danas se to posebno odnosi na automobilsku industriju, elektro-automobile i proizvodnju baterija za električna vozila, kao i na kemijsku industriju, inženjerstvo, zrakoplovnu industriju, proizvodnju medicinskih uređaja te razvoj i primjenu umjetne inteligencije, robotike, 3D tehnologije i drugih novih poticajnih tehnologija industrije 4.0.

Sve navedeno su područja koja u većoj mjeri trebaju imati zastupljenost i u hrvatskoj proizvodnji i inovacijama. Pritom, kako je posve jasno da svijet ide ka većem a ne manjem korištenju električne energije, posebno je važna **dostupnosti jeftine energije za sve sektore**, kao i izgradnja **konkurentnog poreznog sustava**.

Iako su protekcionizam i državni intervencionizam **predmet rasprava i kritika** te pitanja o kojem se intenzivnije govori posljednju godinu, u dijelu koji se odnosi na **državne potpore u ključnim industrijskim i izvoznim sektorima** oni su već niz godina realnost kako u praksi naprednih ekonomija tako i praksi brzorastućih ekonomija u razvoju. To što Hrvatska ne pripada ni jednoj od navedenih grupa zemalja nije slučajno, niti je isključivo rezultat nespremnosti na promjene i otpora javnosti prema njima. Upravo suprotno **ekonomsko zaostajanje i otpor prema strukturnim reformama posljedica su i odgovor na višedesetljetne loše ekonomske politike i lošu strukturu ekonomije u kojoj je zanemarena podrška tehnološkom napretku, proizvodnji i izvozu**.

organizator

partneri

logistički partner

medijski pokrovitelj

Poslovni dnevnik